

Ks. dr hab. Krzysztof Guzowski

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego o. dra Kazimierza Wilka w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Niniejsza recenzja dorobku naukowego o. dra Kazimierza Wilka, kandydata do stopnia doktora habilitowanego, obejmuje: ocenę osiągnięć naukowo-badawczych, o której mowa w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (art. 16, ust. 4. pkt. 1) oraz ocenę w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Kandydata, zgodnie z kryteriami oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego określonymi w „Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego” z dnia 1 września 2011 r. (§ 3, § 4; § 5). Na końcu zostanie sformułowany wniosek końcowy.

I. Ocena osiągnięć naukowo-badawczych

W dorobku naukowym Habilitanta znajdują się monografie, książki redaktorskie, artykuły naukowe, recenzje. Kandydat do stopnia najwięcej uwagi poświęca w nich problematyce antropologicznej, eschatologicznej i egzystencjalnej; wyraźny zarysowuje się profil personalistyczny w całości prac badawczych. Na całość dorobku składa się 9 książek autorskich, w tym jedna w języku angielskim, 1 książka redaktorska, 15 recenzji naukowych oraz 10 artykułów bazujących na materiale zawartym w publikacjach książkowych. Kazimierz Wilk opublikował również 19 krótkich artykułów w czasopiśmie katolickich oraz 11 homilii. Habilitant prowadził jako promotor 3 prace magisterskie, wygłosił 7 wykładów w trakcie sympozjów oraz kilkanaście prelekcji w języku polskim i angielskim. W latach 2009-2011 pełnił funkcję opiekuna studiów w Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Paulinów na Skalce.

Tematyka prowadzonych przez Habilitanta badań naukowych, dotyczy szeroko rozumianego obszaru antropologii chrześcijańskiej. Często są to zagadnienia domagające

się badań interdyscyplinarnych z pogranicza teologii i filozofii, teorii poznania, hermeneutyki filozoficznej, hermeneutyki personalistycznej, antropologii kulturowej, a nawet religioznawstwa. W obszarze myśli ludzkiej zagadnienie śmierci, a zwłaszcza wiecznotrwałości osoby ludzkiej po śmierci - zajmuje dziś uwagę nie tylko filozofii i teologii, ale interesują się też tym kwestiami nauki empiryczne, które dostrzegają w świecie zjawisk oczywistą ewolucję form, przy równoczesnej kontynuacji ich istnienia. Skoro można mówić o kontynuacji istnienia pewnych form świata roślinnego czy elementów kosmosu, to tym bardziej można mówić o jakiejś postaci kontynuacji życia człowieka po jego przejściu przez śmierć. Współczesna genetyka wprost stwierdza możliwość ciągłości istnienia zdefiniowanych form istot żywych, natomiast obserwacja duchowego świata człowieka i jego duchowych wytworów dostarcza dodatkowych argumentów za tym, by uznać prawo ciągłości bytu za bardziej podstawowe od prawa anihilacji. Zagadnienia z zakresu antropologii i eschatologii antropologicznej (w odróżnieniu od kosmologicznej), domagają się ze swej natury badań interdyscyplinarnych, dlatego zamiar dra Kazimierza Wilka zmierzania się z tą wielopostaciową problematyką, pokazuje jego wysokie przygotowanie naukowe, dobry warsztat badawczy oraz odwagę badawczą.

II. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) jako osiągnięcie stanowiące podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, Kazimierz Wilk wskazuje monografię w języku polskim: *Śmierć i zmartwychwstanie ciała człowieka*, wyd. „Petrus”, Kraków 2015, ss. 235.

O. Kazimierz Wilk w swojej rozprawie posługuje się metodą hermeneutyczną, porównując głównie dwie koncepcje problematyki śmierci i zmartwychwstania ciała człowieka: jedna pochodzi od św. Tomasza z Akwinu, druga to koncepcja ewolucyjna. Są to też dwa różne paradygmaty naukowe, których skontrastowanie przynosi niezwykle pożądany efekt jeśli badacz zamierza dostrzec do istoty rzeczy (łac. *natura rerum*), przebijając się przez powłokę pojęć i kategorii dwu różnych systemów myśli oraz metod. Spośród wielu koncepcji ewolucyjnych Habilitant wybrał propozycję ks. Tadeusza Wojciechowskiego, jako naukowo dojrzałe i uporządkowane ujęcie. Głównym celem takiego zestawienia – jak się dowiadujemy z treści rozprawy - jest ujawnienie waloru obu

koncepcji, a równocześnie zaktualizowanie koncepcji Tomaszowej, na bazie której ukształtował się główny nurt doktryny katolickiej o rzeczach ostatecznych.

Na korzyść takiego wyboru metody i problemu badawczego ze strony Habilitanta przemawia również fakt, że nie traktuje on tematu śmierci w sensie potocznym, jako mrocznego kresu ludzkiej egzystencji, lecz traktuje problem śmierci w sensie naukowym jako jeden z momentów ludzkiej egzystencji, któremu człowiek jest w stanie nadać również sens. Podobne podejście do zagadnienia wiecznotrwałości osoby ludzkiej zaproponowali niegdyś personaliści z Lublina, W. Granat i Cz. S. Bartnik, którzy twierdzili, że fenomen osoby ludzkiej, powinien być opisywany przy pomocy różnych metod i w oparciu o różne źródła, gdyż dopiero korzystanie z więcej niż z jednej dyscypliny, dopełnia teorie i wnioski wypracowane w ramach jednego spojrzenia. Dobrze, jeśli antropologia korzysta ze racji rozumowych (oddolnych) oraz z Objawienia (odgórných). O. Kazimierz Wilk w ten sposób przyjmuje postawę badawczą największych myślicieli chrześcijaństwa, dla których było oczywiste, że rozum i wiara są narzędziami poznawania jedynej, bo stworzonej przez Boga, rzeczywistości. Filozofowie współcześni, chcąc bardziej wyraźnie zaznaczyć odrębność obu dziedzin, zwłaszcza w obszarze epistemologii, traktują tezy teologiczne jako rodzaj zasadniczych pytań, które należy stawiać rozumowi w obserwacji fenomenów świata ludzkiego.

Problem badawczy niniejszej rozprawy rozkłada się przynajmniej na cztery powiązane sfery: 1) pierwsza obszar badawczy dotyczy problemu ontologicznej struktury człowieka, u którego łatwo wyróżnić istnienie dwu warstw bytowych: materialnej i duchowej; 2) drugim obszarem badawczym jest jedność bytowa osoby ludzkiej, która jawi się jako istotny motyw w perspektywie fenomenu śmierci; pojawia się tu problem wiecznotrwałości duszy ludzkiej; 3) trzeci obszar badawczy wyłania się głównie z koncepcji hylemorfizmu tomistycznego, gdyż założenie iż człowiek po opuszczeniu ciała istnieje jedynie jako anima separata, rodzi kolejne pytania o to, czy dusza jest osobą, całym człowiekiem; 4) czwarty obszar badawczy, to problem moralnej odpowiedzialności człowieka, który po śmierci jest osądzany za czyny ciała i ducha.

Jak widzimy, problem podjęty w rozprawie o. Kazimierza Wilka, ma zasadnicze znaczenie dla eschatologii katolickiej, gdyż przyjęcie założeń określonej antropologii domaga się, by do doktryny był włączony cały system pojęć i znaczeń, właściwych dla danego systemu myśli, którego antropologia jest częścią. A ponieważ język biblijny jest metaforyczny, trudno by było prowadzić refleksję naukową bez posilkowania się filozofią, która tworzyła całościowe systemy. Z jednej strony myśl chrześcijańska zyskiwała

przyjmując system arystotelesowski czy platoński, z drugiej skazywała się na wyjaśnianie wszystkich fenomenów rzeczywistości tylko w ramach tych systemów myśli. Dlatego trzeba podkreślić wagę projektu, który Habilitant realizuje w swojej rozprawie, dokonując hermeneutyki założeń antropologicznych wziętych z myśli tomistycznej, a zadomowionej od stuleci w teologii chrześcijańskiej, łącznie z tekstami liturgicznymi. Jako klucz interpretacji i swoisty rodzaj *contraluce*, o. Wilk przyjmuje pryncypia koncepcji ewolucyjnej.

By jeszcze wnikliwiej ocenić owoce badań o. Wilka nad antropologią w perspektywie eschatologii, przeanalizujemy poszczególne rozdziały monografii pod względem treściowym i formalnym.

Pierwszy rozdział (s. 28-71) zatytułowany *Zarys myśli eschatologicznej*, stanowi rodzaj wprowadzenia do zagadnień pogłębianych w kolejnych rozdziałach, a stanowiących sedno problemu badawczego. Zostały tu zaprezentowane koncepcje śmierci właściwe dla klasycznej myśli greckiej, Starego Testamentu, a także pism wczesnochrześcijańskich. Wczesne chrześcijaństwo w spotkaniu z myślą grecką, stanęło wobec problemu wyrażenia tematów wiary chrześcijańskiej w języku tamtej filozofii, a także obrony prawd typowych dla Objawienia, jakim była kwestia zmartwychwstania ciała człowieka. Platoniczycy żywili pogardę dla ciała ludzkiego, stąd św. Paweł jako pierwszy doznał niezrozumienia, kiedy chciał na Areopagu przekazać prawdę o Zmartwychwstaniu Chrystusa (por. Dz 17, 32). Największy wkład w dialog chrześcijaństwa z myślą grecką wnieśli Orygenes, Justyn, Tertulian i św. Augustyn. W drugiej części pierwszego rozdziału Habilitant przedstawił syntetycznie wyniki dyskusji pomiędzy wybitnymi teologami współczesnymi: Jackiem Salijem i Lucjanem Balterem, Gisbertem Greshake i Josephem Ratzingerem. K. Wilk wnikliwie analizuje wszystkie koncepcje, wykazując braki koncepcji Baltera i Greshakego, przyjmując identyczną ocenę co ich adwersarze, którzy kwestię stanu po śmierci wyjaśniają nie w obrębie przyczynowości metafizycznej, lecz „przyczynowości” osobowej opierającej się na aktywności Boga. Habilitant popiera personalistyczne poglądy Ratzingera zawarte w jego eschatologii. .

Pod koniec rozdziału o. Wilk ukazał propozycje filozofii analitycznej rozwiązania problemu zmartwychwstania ciała człowieka. Zasadniczym pytaniem filozofów i teologów tego nurtu, jest kwestia tożsamości człowieka „przed” i „po” jego śmierci. Chodzi głównie o to, jaki „most” łączy obydwa stadia życia, pomiędzy „tym” życiem człowieka i jego życiem „przyszłym” konkretnego człowieka. Habilitant przeanalizował

pod tym kątem koncepcje reprezentantów myśli analitycznej, takich jak: Dean Zimmerman, Kevin Corcoran czy Lynne Rudder Baker. Dwaj pierwsi twierdzą, że w chwili śmierci następuje rozszczepienie ciała, z którego jedno umiera a drugie czeka na zmartwychwstanie. Trzeci z myślicieli opiera się na koncepcji człowieka jako osoby (byt cielesno-duchowy), która jest gwarantem tożsamości. Osoba wcale nie potrzebuje tego samego ciała – twierdzi Baker..

Rozdział drugi (s. 72-107) zatytułowany *Psychizm a ciało człowieka*, zawiera badania dotyczące pochodzenia duszy ludzkiej, jej substancjalności oraz osobowego bytu człowieka. Habilitant dla ukazania problemu nieśmiertelności ciała w nowy sposób, nie rezygnując całkowicie z myśli klasycznej Tomasza, porównuje ją z myślą ewolucyjną ks. Tadeusza Wojciechowskiego. O. dr Kazimierz Wilk w sposób precyzyjny porównuje poglądy koncepcji scholastycznej i ewolucyjnej, na śmierć człowieka. Wedle pierwszej śmierć człowieka polega na odłączeniu się duszy od ciała, przy czym dusza, jako substancja, może samodzielnie istnieć, z kolei według drugiej, dusza ludzka powstała przez to, że część natury człowieka została podniesiona na poziom duchowy. Dusza ludzka mogła tak zaistnieć wyłącznie dzięki bezpośredniej interwencji Boga, dzięki której część istoty człowieka została wyzwolona z czasu i przestrzeni. Przez takie przekształcenie jego substancja ani nie została podzielona, ani warstwa duchowa nie stała się osobną substancją, ale obydwa pierwiastki, materialny i duchowy, stanowią jedność podmiotu (s. 88-89).

Habilitant krytycznie ocenia hipotezy współczesne, zakładające, że człowiek nie jest ukonstytuowany z pierwiastka duchowego, a jego byt całkowicie sprowadza się do struktury wyłącznie materialnej. Habilitant podaje bardzo dokładne argumenty za tym, że człowiek w swojej strukturze bytowej jest ukonstytuowany nie tylko z elementu materialnego, ale również elementu duchowego. Trzeci rozdział jest przykładem niezwykle rzetelnej, wnikliwej i analitycznej prezentacji argumentów, które niezbicie dowodzą istnienie olbrzymiej przepaści jakościowej pomiędzy psychizmem zwierzęcym a ludzkim duchem.

Rozdział trzeci (s. 108-136), nosi tytuł *Istotowa charakterystyka duszy ludzkiej*. W tej części rozprawy Habilitant rozbudowuje zarysowaną już wcześniej współczesną wizję hylemorfizmu niedualistycznego, co staje się również okazją do polemiki z koncepcjami materialistycznymi. O. Wilk uważa, że transcendencja człowieka, wyrażająca się w tendencji człowieka do przekraczania siebie oraz granic tego, co materialne, jest niezbitym dowodem istnienia sfery ducha. Odwołując się do zasady metafizycznej *agere sequitur*

esse Habilitant wnioskuje, że skoro tylko w człowieku istnieje coś, co powoduje skutki niematerialne, to musi w nim być adekwatna do nich przyczyna, co wskazuje właśnie na duchową ludzką duszę. Zgodnie z profilem personalistycznym swojej myśli, Habilitant staje się apologetą wizji integralnej człowieka jako osoby, a przy okazji konstruktywnie odpowiada na tendencje redukcjonistyczne wśród antropologów, chcących sprowadzić wszystkie działania do mózgu, jako ich przyczyny. Prezentacja myśli Karola Wojtyły, Konstantego Michalskiego oraz Romana Ingardena - stanowi dobrze dobrany materiał dowodowy w obronie duszy człowieka. Świat ducha, niedostępny dla zwierząt, stanowią m.in. kultura, nauka i sztuka, język werbalny, odniesienie do prawdy, dobra, tworzenie ustrojów relacji społecznych oraz wspólnot.

Rozdział czwarty (s. 137-157), zatytułowany *Śmierć człowieka*, jest najbardziej syntetyczny, gdyż na kanwie analiz porównawczych tomistycznej koncepcji śmierci i zmartwychwstania człowieka, z ewolucyjnym wyjaśnieniem tej problematyki, ukazuje istotę nieśmiertelności ciała.

Śmierć w filozofii scholastycznej jest rozumiana jako rozłączenie duszy i ciała, a zatem oznacza rozkład ciała, z kolei w ujęciu ewolucyjnym śmierć nie jest zniszczeniem, lecz przejściem człowieka przez ostatni, węzłowy próg ewolucji na wyższy poziom istnienia w formie pełnej doskonałości bytowej, możliwej do osiągnięcia przez człowieka. Z tego punktu widzenia śmierć nie jest regresem, ale momentem najbardziej pozytywnym. W ujęciu ewolucyjnym cała osoba przechodzi przez śmierć do nowego życia, a nie tylko dusza. Habilitant posługuje się też metaforą motyla wylaniającego się z poczwarki, stworzoną przez T. Wojciechowskiego, by wyjaśnić owo *continuum* ewolucji naturalnej zachodzącej w śmierci. Oprócz ewolucji naturalnej, o. Wilk wskazuje na teologicznie wyjaśnianą pełnię ewolucji nadprzyrodzonej, której kres stanowi oglądanie Boga twarzą w twarz. Ten etap można doskonale wyjaśnić w perspektywie personalizmu trynitarnego, gdyż osoba ludzka jest ze swej natury bytem relacyjnym, i spełniającym się w relacjach.

W **rozdziale piątym**, Habilitant dokonuje nowego naświetlenia – a nawet reinterpretacji - niektórych, kluczowych zagadnień eschatologicznych, wyjaśnianych dotychczas w kluczu metafizyki tomistycznej. Piąty rozdział jest też próbą podsumowania wyników badań.

Oceniając ogólnie treściowe i formalne zalety rozprawy, należy stwierdzić, że studium o. Kazimierza Wilka poświęcone zjawiskom śmierci, umierania i zmartwychwstania jest bardzo spójnym koncepcyjnie dziełem z zakresu antropologii transcendentalnej (w ten sposób nazwałbym ujęcie zaproponowane w niniejszej monografii!). Habilitant znajduje w

koncepcji człowieka jako osoby oraz w jej podmiotowo-transcendentnym wymiarze istnienia, możliwość znalezienia klucza do rozwikłania trudnych zagadnień śmierci ciała i jego wiecznotrwałości. O. Kazimierz Wilk również wykorzystuje w sposób umiejętny hipotezę ks. Tadeusza Wojciechowskiego, stosując ją jako narzędzie do reinterpretacji tradycyjnych poglądów na temat życia człowieka po śmierci.

Rozprawa o. Wilka stanowi ważny wkład do dorobku myśli antropologicznej i eschatologicznej w Polsce. Metoda przyjęta przez habilitanta pozwoliła mu na zachowanie ciągłości argumentacyjnej i logicznej, przy bardzo trudnym materiale źródłowym, w którym przewijały się elementy filozofii, teologii i nauk szczegółowych. Rozprawa zawiera wiele nowych i rozstrzygających wniosków, jest odważna w proponowaniu rozwiązań fundamentalnych kwestii antropologicznych i etycznych. Wnosi do teologii istotne twierdzenia co do wiecznotrwałości osoby ludzkiej. Technie nowością, podejmując próbę reinterpretacji kwestii, które wydawały się zamknięte, chociaż nigdy nie były dopełnione.

Pomimo bardzo pozytywnej oceny całości rozprawy, Recenzent nie może nie wskazać na pewne braki formalne dostrzeżone podczas lektury. Chodzi przede wszystkim o pominięcie bardzo ważnego dorobku personalistów polskich, związanych ze środowiskiem KUL, którzy kwestie eschatologiczne starali się rozwiązać w kluczu personalizmu integralnego. Wspomnę tylko trzech spośród nich: Wincentego Granata, Czesława Bartnika i Stanisława Kowalczyka. Ten ostatni przedstawił dzieje poglądów filozoficznych na temat ciała i duszy w dwu osobnych tomach: *Ciało w refleksji filozoficznej* (Lublin 2009) oraz *Idea duszy – w refleksji filozoficznej* (Lublin 2016). Dwaj pierwsi starali się problematykę eschatologiczną wyjaśniać w oparciu o własne koncepcje osoby ludzkiej i personalizmu. Wskazuję na te postaci, dlatego że Habilitant chętnie sięga po koncepcje personalizmu K. Wojtyły i Edyty Stein. W personalizmie kwestia dynamizmu rozwojowo-ewolucyjnego oraz historyczności są uznawane za elementarne cechy osoby ludzkiej. Naturalnie kwestia doboru autorów i źródeł jest w tym przypadku fakultatywna, ale w rozwoju myśli polskiej wartością jest korzystanie z dorobku różnych ośrodków akademickich.

III. Ocena pozostałych publikacji

W publikacjach książkowych o. dra Kazimierza Wilka odkrywamy jego naczelną pasję naukową, jaką jest personalizm. Dotyczy to głównie książek, w których Kandydat przedstawia myśl personalistyczną współczesną, a przede wszystkim Karola Wojtyły i Edyty Stein. Świętej Teresie Benedykcie od Krzyża autor poświęcił kilka artykułów oraz dwie książki: *Człowiek – istota wezwana. Antropologiczno-personalistyczne aspekty filozoficznej twórczości Edyty Stein – Teresy Benedykty od Krzyża*, Częstochowa 2003, oraz *Podstawa jednostkowego bytu człowieka (Studium w oparciu o myśl Edyty Stein)*, Kraków 2009. Obie pozycje doczekały się recenzji naukowych.

W książce *Człowiek – istota wezwana*, Habilitant przedstawił syntetycznie myśl antropologiczną Edyty Stein, uwypuklając cechy typowe jej personalizmu. Źródłem tej oryginalnej koncepcji jest - zdaniem Habilitanta - z jednej strony filozofia arystotelesowsko-tomistyczna i fenomenologiczna, a z drugiej dzieła mistyków karmelitańskich, św. Teresy z Avila i św. Jana od Krzyża.

O. Kazimierz Wilk definiuje i analizuje typowe cechy osoby ludzkiej, które według Edyty Stein odróżniają ją od bytów nieosobowych. Pierwszą cechą konstytutywną osoby ludzkiej jest osobowe Ja, które żyje w duszy. Ja nie posiada życia, które nie byłoby życiem duszy. Ja i dusza nie dają się rozdzielić. O. Wilk jako drugą cechą konstytutywną osoby ludzkiej, wymienia wolność. Osoba to „świadome i wolne Ja”. To, co osoba wykonuje w sposób świadomy i wolny jest życiem Ja. Do zakresu władzy osoby należy cała jej natura, dusza i ciało, stąd wolność można też nazwać samoposiadaniem. Trzecią cechą osoby, wyrażającą ją najpełniej, jest miłość, dzięki której określone „ja” oddaje się w sposób wolny innemu „ty”, dla ustanowienia jedności w „my”.

W rozdziale trzecim i czwartym tejże książki, Habilitant ukazuje Edytę Stein jako myślicielkę odważną i pewną swoich własnych poglądów. Z tych dwu rozdziałów możemy się dowiedzieć o owocach dysput Świętej, m.in. ze swoim wcześniejszym mistrzem, Martinem Heideggerem, którego koncepcji człowieka wprost się przeciwstawiła. Na końcu o. dr. K. Wilk poszerza perspektywę osiągnięć Edyty Stein, próbując ukazać jej koncepcję na tle innych ujęć, by na końcu stwierdzić za Teresą Benedyktą (teza przez nią bogato uzasadniona), iż ostateczny sens swojego życia człowiek może odkryć wyłącznie w Bogu.

W książce *Podstawa jednostkowego bytu człowieka (Studium w oparciu o myśl Edyty Stein)*, Kraków 2009, o. dr K. Wilk rozwinął myśli zawarte we wcześniejszej publikacji, głównie w odniesieniu do kwestii szeroko dyskutowanej, o czynnikach tożsamości człowieka. Dla jednych, czynnikiem indywidualizującym człowieka jest jego ciało (J.B. Reichmann), które wyciska na duszy swój indywidualny kod, przez co dusza nawet wtedy, kiedy istnieje bez ciała jest przez nie zindywidualizowana. Dla innych ciało stanowi drugorzędny czynnik indywidualizujący ludzki byt, natomiast pierwszorzędny jest jego forma substancjalna, czyli dusza (E. Gilson). Habilitant poddaje krytyce oba stanowiska, wykazując w niniejszej publikacji, iż czynnikiem radykalnie indywidualizującym byt człowieka jest jego podmiotowość osobowa, czyli to, co „nieredukowalne w człowieku” (K. Wojtyła).

Książka *Études on the Philosophical Anthropology* *Études on the Philosophical Anthropology*, Kraków 2010, stanowi zbiór rozpraw na temat filozofii: Karola Wojtyły, Edyty Stein, Konstantego Michalskiego i innych. Centralne miejsce w tej publikacji zajmuje sprawa osobowego bytu człowieka, jego wolności, zdolności do miłości oraz kwestia społecznych więzi, takich jak naród czy państwo.

W pozostałych publikacjach Habilitant przechodzi od kwestii teoretycznych, do zagadnień typowych dla teologii moralnej czy duchowości. Tu termin „filozofia” zyskuje jej pierwotne znaczenie, będąc „nauką mądrości”, a zatem „mądrością życia”. Takie podejście do filozofii jest znamieniem dojrzałości naukowej filozofa, gdyż filozofia nie została stworzona dla suchego teoretyzowania, lecz dla wyjaśniania zagadek życia. Na takie rozumienie i – równocześnie – praktykowanie filozofii wpłynęli myśliciele chrześcijańscy, którzy uprawiali filozofię jako dziedzinę odkrywającą odwieczne prawa, rządzące światem stworzonym przez Boga. I tu za przewodników swoich o. Kazimierz Wilk obiera zasadniczo dzieła Karola Wojtyły oraz Edyty Stein. Do tych pism o charakterze filokalicznym zaliczymy ostatnie dwie książki: *O sensie życia* (Kraków-Szydłówek 2016) oraz *Wprowadzenie do filozofii życia* (Kraków 2016). Obydwa opracowania są swoistą kontynuacją i rozwinięciem treści opublikowanych poprzednio w zwięzłym i znacznie krótszym tomie: *Zapiski bez tytułu*. Z kolei w książce *Wprowadzenie do filozofii życia* (Kraków 2016), Habilitant przeprowadził analizę doświadczenia i sensu cierpienia, a także ontologicznej godności człowieka, wyrażającej się w wolnych aktach akceptacji zastanych wydarzeń.

IV. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego i organizacyjnego

Na dojrzałość naukową Habilitanta składa się działalność dydaktyczna, zarówno, co do jej różnorodności, jak też głównych linii rozwoju jego refleksji i kierunków badań.

O. Kazimierz Wilk, od 1990 roku prowadzi wykłady w Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Paulinów w Krakowie na Skalce. Tam wykłada (lub czasowo wykładał) następujące przedmioty: z zakresu *antropologii filozoficznej* (wykład), z zakresu *teorii poznania* (wykład), z *historii filozofii* (starożytnej, średniowiecznej, nowożytnej i współczesnej), z zakresu *filozofii człowieka* (seminarium naukowe). Od roku akademickiego 1996/97 do 1999/2000, o. Wilk prowadził wykłady zleczone z zakresu *teorii poznania* na Wydziale Filozoficznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (UPJP2), natomiast w roku akademickim 1997/98 – 1999/2000 prowadził wykłady zleczone z zakresu *historii filozofii* oraz z *etyki gospodarczej* w Wyższej Szkole Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie.

W ramach seminarium naukowego pod kierunkiem o. dra K. Wilka powstały 3 prace magisterskie: 1. Valdis Driksna (Łotwa), *Zagadnienie duszy ludzkiej w ujęciu ks. Kazimierza Klósaka*, Kraków PAT, 2006; 2. Mario Škričić (Chorwacja), *Zagadnienie normy moralności. Stanowisko K. Wojtyły wobec koncepcji I. Kanta*, Kraków UPJPII 2010; 3. Aleksander Kuszlak (Ukraina), *Zagadnienie państwa w „Księżcu” Niccolò Machiavellego*, Kraków UPJPII 2011.

Habilitant angażował się w pracę różnych gremiów naukowych w Polsce i za granicą. Jestem członkiem Sekcji Filozoficznej Polskiego Towarzystwa Teologicznego oraz odbył staże w ośrodkach naukowych w Stanach Zjednoczonych: na Uniwersytecie w Chicago (*Scholar Research - The Chicago University*) w okresie od 01.11.2004 do 31.08.2005 oraz na Uniwersytecie Illinois w Chicago (*Scholar Research – The University of Illinois at Chicago*), w okresie od 15. 01. 2007 do 15. 08. 2007.

Do etapów przygotowania naukowego Habilitanta należy jego pracę administracyjno-organizacyjną przez dwa lata, w okresie od 2009/2010 do 2010/2011. W tym okresie pełnił on funkcję prefekta studiów w Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Paulinów w Krakowie na Skalce. Wyżej wymienione funkcje obejmowały zadania wicerektora i sekretarza, obowiązek organizacji studiów i czuwanie nad ich przebiegiem, układanie planu zajęć, przygotowywanie i przeprowadzanie sesji egzaminacyjnych, egzaminów magisterskich, przygotowywanie konferencji pedagogicznych i organizowanie sympozjów.

Odrębną dziedziną aktywności naukowo-badawczej i popularyzatorskiej był czynny udział Habilitanta w sympoziach oraz głoszenie prelekcji. O. Kazimierz Wilk wygłosił 5 wykładów na następujących sympoziach: 1. Wyższa Szkoła Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie, Instytut Nauk Społecznych (29 V 1998 r.), wykład: „Wpływ filozoficznych koncepcji państwa na ideowy kształt jednoczącej się Europy”; 2. Skałeczny Ośrodek Kultury Chrześcijańskiej przy WSD Zakonu Paulinów (23 V 1998 r.), wykład: „Z filozofią w kierunku Prawdy”; 3. Skałeczny Ośrodek Kultury Chrześcijańskiej przy WSD Zakonu Paulinów (26 IX 1998 r.), wykład: „Filozofia jako poszukiwanie prawdziwej mądrości”; 4. Skałeczny Ośrodek Kultury Chrześcijańskiej przy WSD Zakonu Paulinów (27 IX 1998 r.), wykład: „Rola prawa naturalnego w życiu człowieka”; 5. Skałeczny Ośrodek Kultury Chrześcijańskiej przy WSD Zakonu Paulinów (15 V 1999 r.), wykład: „Filozoficzna droga do świętości E. Stein - s. Teresy Benedykty od Krzyża”; 6. *Laudatio* dla ks. prof. dra hab. Aleksandra Usowicza na Inauguracji Roku Akademickiego w WSD Zakonu Ojców Paulinów w Krakowie na Skałce (1 X 2000 r.); 7. Wykład „Filozofia osoby ludzkiej w filozofii tomistycznej i fenomenologii”, w ramach Sympoziów „Wokół zagadnienia osoby”, WSD Zakonu Ojców Paulinów w Krakowie na Skałce (28 XI 2002 r.).

Ważnym aspektem naukowej drogi Kandydata jest dobra znajomość i swobodne posługiwanie się językiem obcym. O. Wilk podczas pobytu w 2013 roku w Doylestown, USA wygłosił sześć prelekcji z zakresu etyki chrześcijańskiej, w języku angielskim oraz sześć w języku polskim. Warto wymienić przynajmniej tematy prelekcji: Hope, Fortitude, Human Person and Freedom, The Way to Perfection, Courage, Faith.

Habilitant z powodzeniem rozwija również działalność publicystyczną. Spośród 19 artykułów zamieszczonych w tygodnikach i miesięcznikach, 6 dotyczy problematyki antropologicznej, 5 kwestii moralno-duchowych, a pozostałe są o tematyce religijno-społecznej. Z kolei 11 homilii i medytacji zostało opublikowanych w fachowych czasopismach homiletycznych, co odślania również dobry warsztat pisarski Kandydata.

V. Ocena końcowa

Nie ulega wątpliwości, że Habilitant spełnia wszystkie warunki konieczne do uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Na pierwszym miejscu należy docenić jego dorobek naukowo-badawczy i publicystyczny, a następnie: dydaktyczny, organizacyjny i popularyzujący naukę.

Walog językowy i naukowy rozprawy habilitacyjnej, precyzja definicji i poprawność wniosków świadczą o tym, że dr Kazimierz Wilk bardzo wnikliwie rozumie terminologię filozoficzną i teologiczną, przedstawicieli filozofii scholastycznej i współczesnej. Obecny w twórczości naukowej Habilitanta profil personalistyczny, każe rościć nadzieję, że Jego dorobek naukowy wprowadzi ożywienie do filozofii i teologii, zdominowanych przez kategorie rzeczowe i język synchroniczny, w których brakuje odpowiednich kategorii relacyjnych dla oddania wielopoziomowej tajemnicy świata osoby. Postulaty prowadzenia badań interdyscyplinarnych pojawiają się dziś niezwykle często z obszaru rozmaitych dziedzin. Już od starożytności, a konkretnie od epoki apologetów chrześcijańskich, obie dyscypliny: teologia i filozofia współpracowały ze sobą, znajdując wspólne płaszczyzny zarówno w definiowaniu świata bytów stworzonych, jak też w antropologii. Warto dodać, że pojęcie osoby należy do chlubnych wkładów myśli teologicznej do antropologii. Dlatego rozprawę habilitacyjną uznaję za ważne dokonanie oraz istotny wkład do obu dyscyplin naukowych: teologii i filozofii chrześcijańskiej. .

Wniosek

Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę oryginalnej rozprawy habilitacyjnej, stanowiącej istotny wkład w rozwój i popularyzację antropologii integralnej oraz pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze, wreszcie szerokie zaangażowanie dydaktyczne i organizacyjne, stwierdzam, że całokształt dorobku naukowego O. Dra Kazimierza Wilka OSPPE daje podstawę do sformułowania wniosku, iż Habilitant spełnia kryteria określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882 i 1311) i w związku z powyższym - składam wniosek o kontynuację postępowania w celu uzyskania przez O. Dra Kazimierza Wilka OSPPE stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk teologicznych.



Lublin, 17.11.2017